

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนในเขตอำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 385 ราย คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามไปแจกให้เกษตรกรที่ผ่านการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน (แจกแบบสอบถามแบบเจาะจง) และรอรับแบบสอบถามกลับมา (Drop and collect) โดยเริ่มต้นเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรม SPSS for window และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนกับคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกร รวมถึงทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน ของผู้ทำบัญชีกับผู้ที่ไม่ทำบัญชี โดยใช้สถิติ Pearson Chi-Square สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และประโยชน์ของบัญชีครัวเรือนรวมถึงหลักในการปฏิบัติ

4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน
5. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนกับคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกร รวมถึงทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน ของผู้ทำบัญชีกับผู้ที่ไม่ทำบัญชี

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 46 - 60 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 - 3 คน ส่วนใหญ่สำเร็จศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งมีหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ โดยใช้บริการมากที่สุดกับธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.59) เกษตรกรเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 67.97) ทำบัญชีครัวเรือนด้วยตนเอง เกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 47.27) ทำบัญชีครัวเรือนในเวลาว่าง และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการทำบัญชีครัวเรือน คือ สหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 43.75 ดังข้อมูลที่แสดงตามตารางที่ 4.11 ถึงตารางที่ 4.15

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และประโยชน์ของบัญชีครัวเรือนรวมถึงหลักในการปฏิบัติ

จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจด้านรายรับ รายจ่าย เงินสด และประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน โดยสรุปแยกตามแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านรายรับ (ตารางที่ 4.15 และตารางที่ 4.21 - 4.26) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับรายรับในรายการ “การจำแนก ความหมาย เงินจากการขายสินค้า เกษตร และดอกเบี้ยรับจากเงินฝากธนาคารหรือจากการให้กู้ยืม” ในทางตรงกันข้ามกับเกษตรกรมากกว่า ร้อยละ 50.00 มีความรู้ความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับรายรับในรายการ “เงินที่ได้จากการให้เช่า เงินที่ได้จากค่าแรงงาน และเงินที่ได้จากการกู้ยืม” โดยเกษตรกรเพศชายเข้าใจไม่ถูกต้อง ร้อยละ 73.33 เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ร้อยละ 88.24 เกษตรกรที่ไม่ได้เรียน

หนังสือมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ร้อยละ 84.62 เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี มีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ร้อยละ 77.17 และเกษตรกรที่มีอาชีพหลัก ทำนาและทำสวนมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ร้อยละ 74.68 และ 75.86 ตามลำดับ

ด้านรายจ่าย (ตารางที่ 4.16) พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายจ่ายได้ถูกต้อง โดยรวมสูงกว่าร้อยละ 85.00 ในทุกเรื่อง โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.58) มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องในรายการ “ค่าสาธารณูปโภคเป็นรายจ่ายในครัวเรือน”

ด้านเงินสด (ตารางที่ 4.17) พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินสดโดยรวมได้ถูกต้องเกินกว่าร้อยละ 82.00 โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.06) มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องในรายการ “เงินสดคงเหลือ เงินสดยกมา และเงินสดยกไป”

ด้านประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน

จากตารางที่ 4.18 พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 85.00 โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.22) เห็นว่า การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ “รู้ที่มาของรายรับ/รายจ่าย” และมีการนำประโยชน์จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนมาประยุกต์ใช้เพื่อ “วางแผนการใช้เงิน” “รู้ต้นทุนการเกษตร และ วางแผนการชำระหนี้ได้ทันเวลา” และ “ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลง” ส่วนรายการ “การใช้บัญชีครัวเรือนไปเป็นหลักฐานการกู้เงิน” นั้นเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจร้อยละ 85.45

การปฏิบัติตามหลักการทำบัญชีครัวเรือน

จากตารางที่ 4.19 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นอย่างดี ยกเว้นเรื่อง “มีสมุดเล่มเล็ก ๆ ติดตัวสำหรับบันทึกรายการต่าง ๆ ที่จ่ายออกไปเพื่อกันลืม” ซึ่งมีเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.66) ที่มีการพกสมุดไว้สำหรับจดบันทึกกิจกรรมระหว่างวัน

5.1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน

เกษตรกรเห็นด้วยกับรายการ “การทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยาก” เป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดต่อการทำบัญชีครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.40) และเกษตรกรไม่เห็นด้วยกับรายการ “ขาดแหล่งให้ความรู้การนำบัญชีครัวเรือนไปใช้ประโยชน์” เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการทำบัญชีครัวเรือน (ตารางที่ 4.20)

5.1.5 ทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนและคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกร รวมถึงทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน ของผู้ทำบัญชีกับผู้ที่ไม่ทำบัญชี
เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนด้านรายรับ รายจ่าย และเงินสด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกรดังนี้

ความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนด้านรายรับ ในรายการ “รายรับจากการ ให้เช่าที่นา สวน เป็น รายรับจากการประกอบอาชีพเกษตรกร” “รายรับจากเงินที่ได้จากค่าจ้างแรงงาน เงินเดือน เป็น รายรับจากการประกอบอาชีพเกษตรกร” และ “รายรับจากเงินที่กู้ยืมมา เป็นรายรับจากการประกอบอาชีพเกษตรกร” มีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกรทางด้าน อายุ และระดับการศึกษา โดยเกษตรกรที่มีอายุต่ำมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุสูง และเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่ามีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ตารางที่ 4.21-4.26)

ความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนด้านรายจ่ายของเกษตรกรในรายการ “ค่าจ้างผู้อื่นทำงาน เป็นรายจ่ายจากการประกอบอาชีพเกษตรกร” มีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติส่วนตัวของเกษตรกรทางด้านอาชีพหลัก โดยเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักด้าน อื่น ๆ เช่น อาชีพรับราชการ อาชีพค้าขาย หรือ อาชีพพนักงานของบริษัทเอกชนมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องต่ำกว่าเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักทางด้าน ทำนา และทำสวน (ตารางที่ 4.28)

ความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนด้านเงินสดของเกษตรกรในรายการ “เงินสดคงเหลือ คือ จำนวนเงินสดที่มีในมือ และจำนวนเงินที่มีในบัญชีเงินฝากธนาคารและสหกรณ์” มีความสัมพันธ์กับเพศของเกษตรกร โดยเกษตรกรเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องสูงกว่าเกษตรกรเพศชาย (ตารางที่ 4.29 - 4.30)

ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรผู้ทำบัญชีครัวเรือนกับผู้ที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการทำบัญชีครัวเรือนด้วยค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของผู้ทำบัญชี (ตารางที่ 4.31)

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่” สามารถนำมาอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.2.1 ความรู้ความเข้าใจด้านรายรับ

เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจการจำแนกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายรับออกเป็น รายรับจากกิจกรรมทางการเกษตร และกิจกรรมในครัวเรือน (ตารางที่ 4.15) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภโชค ก้าวทองและสมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลบุโป อำเภอมือง จังหวัดยะลา” และรายงานผลการบันทึกการจดบัญชีครัวเรือนเพิ่มเติม เพื่อการประเมินผล (ประเภทลูกค้ารายคน) ของ กองสารสนเทศ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (2550) พบว่าเกษตรกรมีการจำแนกถึงแหล่งที่มาของเงินสดก่อนทำการบันทึกบัญชีในสมุดบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

แต่ในขณะที่เดียวกันรายการ “รายรับจากเงินที่กู้ยืมมา เป็นรายรับจากการประกอบอาชีพเกษตร” (ตารางที่ 4.15 และตารางที่ 4.21 - 4.26) เกษตรกรเข้าใจว่าเป็นรายรับจากกิจกรรมเกษตรกรรม นั้น เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง การเข้าใจผิดในรายการดังกล่าวทำให้เกษตรกรบันทึกเป็นรายรับจากกิจกรรมทางการเกษตรแทนที่จะบันทึกเป็นรายรับจากการก่อหนี้ (หนี้สิน) จึงไม่มีการคิดต้นทุนของการกู้ยืม (ดอกเบี้ยจ่าย) และอาจจะไม่ได้มีการวางแผนสำหรับการชำระหนี้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ นภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550) ที่กล่าวถึง ข้อควรระวังในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ว่าการที่บันทึกบัญชีผิดประเภททำให้ไม่ได้กันเงินไว้สำหรับจ่ายคืนหนี้ในอนาคต จากสาเหตุดังกล่าวอาจทำให้ครอบครัววางแผนการใช้จ่ายเงินผิดพลาด

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีด้านรายรับจำแนกตามคุณสมบัติของเกษตรกรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านรายรับมีความสัมพันธ์กับ อายุ และระดับการศึกษา โดยเกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุสูง และเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาในระดับการศึกษาที่อนุปริญญาหรือสูงกว่า มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากกว่าเกษตรกรที่สำเร็จการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา อาจเป็นเพราะว่า รายการ “เงินที่ได้จากการให้เช่า เงินที่ได้จากค่าแรงงาน และเงินที่ได้จากการกู้ยืม” เป็นรายรับจากกิจกรรมทางการเกษตร จึงเป็นการจำแนกผิดประเภท (เงินที่ได้จากการให้เช่า เป็นรายรับจากกิจกรรมลงทุนในอสังหาริมทรัพย์, เงินที่ได้รับจากค่าจ้างแรงงาน เป็นรายรับจากการใช้แรงงาน และเงินที่ได้รับจากการกู้ยืมเป็นรายรับจากจัดหาเงิน) เป็นการจำแนกรายการตามหลักการทางบัญชี และเป็นคำศัพท์เฉพาะทางวิชาชีพบัญชี ทำให้เกษตรกรมีมีอายุมากกว่า 60 ปี และสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา เข้าใจผิดในรายการดังกล่าว ซึ่งให้ผลแตกต่างกับการศึกษาของ สุภโชค ก้าวทองและสมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลบุโป อำเภอมือง จังหวัดยะลา” พบว่า

อายุ และระดับการศึกษาของผู้จัดบันทึกไม่ผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร

การที่เกษตรกรจำแนกรายการชนิดประเภท เช่นรายการเงินกู้ควรบันทึกเป็นรายรับจากการกิจกรรมในครัวเรือนและเป็นหนี้สิน ส่วนรายการเงินเดือนและค่าแรงงานที่ได้รับ ควรบันทึกเป็นรายรับจากการใช้แรงงาน แต่เกษตรกรกลับนำรายการทั้ง 2 มาบันทึกเป็นรายรับจากการกิจกรรมจากการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรรับรู้รายการรายดังกล่าวผิด อาจนำไปสู่การกำหนดราคาขายผลผลิตทางการเกษตรผิดพลาด และทำให้เกิดผลขาดทุนได้ รวมถึงไม่ได้มีการวางแผนการใช้เงินเพื่อกันเงินไว้สำหรับชำระหนี้เมื่อหนี้ครบกำหนดใช้คืน (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550)

5.2.2 ความรู้ความเข้าใจด้านรายจ่าย

เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการจำแนกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายจ่ายออกเป็นรายจ่ายจากกิจกรรมทางการเกษตร และกิจกรรมในครัวเรือน รวมทั้งความหมายของรายจ่าย อาจเนื่องจากรายจ่ายมีผลทำให้จำนวนเงินของครอบครัวลดลง จึงทำให้เกษตรกรต้องใส่ใจ และอาจช่วยให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภโชคภัทท์ แก้วทอง และสมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” พบว่า หลังจากจัดบันทึกบัญชี เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายประเภทอาหาร ของใช้ฟุ่มเฟือย และอบายมุขลงได้ เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ วาริพิน มงคลสมัย (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ทางบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของชุมชนในตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” พบว่า การแยกค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากกัน และการนำแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการใช้จ่ายเงิน ทำให้ชุมชนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและมีเงินออมมากขึ้น

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีด้านรายจ่ายจำแนกตามคุณสมบัติของเกษตรกรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ตารางที่ 4.16, 4.27 และ 4.28) พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านรายจ่ายมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติกับอาชีพหลักของเกษตรกร ในรายการ “ค่าจ้างผู้อื่นทำงาน เป็นรายจ่ายจากการประกอบอาชีพเกษตร” อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักด้าน อื่น ๆ เช่น อาชีพรับราชการ อาชีพค้าขาย หรือ อาชีพพนักงานของบริษัทเอกชนและประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพรองจึงมีความรู้ความเข้าใจในรายการดังกล่าว เป็นรายจ่ายเนื่องจากการว่าจ้างทำงานในกิจการซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านเกษตรกรรม

การที่เกษตรกรไม่มีการคิดค่าจ้างในส่วนที่จ้างคนงานทำงานในด้าน ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ แต่นำรายการดังกล่าวมาบันทึกเป็นรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเกษตรนั้น อาจเป็นผลทำให้เกษตรกรคำนวณราคาต้นทุนผลิตต่ำกว่าความเป็นจริง นำไปสู่การกำหนดราคาขายผลผลิตทางการเกษตรผิดพลาด และทำให้เกิดผลขาดทุนได้ (นภาพร ลิขิตวงศ์จร, 2550) ดังนั้นเกษตรกรควรมีการปันส่วนค่าจ้างแรงงานให้กับภาคการเกษตรด้วย

5.2.3 ความรู้ความเข้าใจด้านเงินสด

เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินสดเป็นอย่างดี อาจจะเนื่องมาจาก เงินสดเป็นสิ่งทีเกษตรกรคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี ยกเว้นด้านความหมายของเงินสดคงเหลือที่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่าเงินสดด้าน อื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งความหมายของ “เงินสดคงเหลือ คือ จำนวนเงินสดที่มีในมือ และจำนวนเงินที่มีในบัญชีเงินฝากธนาคาร/สหกรณ์” เป็นศัพท์ทางบัญชี เกษตรกรจึงไม่เข้าใจความหมายของรายการที่รวมเป็นเงินสด

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจการทำบัญชีด้านเงินสดจำแนกตามคุณสมบัติของเกษตรกรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ตารางที่ 4.17, 4.29 และ 4.30) พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านเงินสดมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ เพศของเกษตรกร อาจเป็นเพราะในสังคมไทย โดยส่วนใหญ่เพศหญิงเป็นเพศที่ดูแลการเงินของครอบครัว ดังนั้น เพศหญิงจึงเอาใจใส่กับรายการ เงินสด และเงินฝากกับสถาบันการเงินมากกว่าเพศชาย

5.2.4 ประโยชน์ของบัญชีครัวเรือน

เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของบัญชีครัวเรือนทั้งในส่วนที่ทำให้รู้ถึงแหล่งที่มาของรายรับ รายจ่าย รู้ต้นทุนทางการเกษตร และสามารถนำมาใช้วางแผนการใช้จ่าย (ตารางที่ 4.19) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกโชติศักดิ์ แก้วทองและสมบุญ ใจริญจระตระกูล (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” พบว่า เกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่นำข้อมูลมาบริหารจัดการในด้านการควบคุมพฤติกรรมค่าใช้จ่าย เพื่อให้หนี้สินลดลง การวางแผนการออมและหาช่องทางเพิ่มรายได้ เช่นเดียวกับ การศึกษาของ วาริพิน มงคลสมัย (2551) และนภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550)

5.2.5 การปฏิบัติตามหลักการทำบัญชีครัวเรือน

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำบัญชีครัวเรือนที่บ้านในเวลาว่างคืนหลังกลับจากทำงานในพื้นที่ทำการเกษตร (ตารางที่ 4.18) ในขณะที่เดียวกันเกษตรกร ไม่ได้ “มีสมุดเล่มเล็ก ๆ คัดตัวสำหรับบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างวัน” อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการจูงใจที่จริงจังให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนรวมถึงการไม่เอาใจใส่ของเกษตรกรเอง ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้อาจทำให้เกษตรกรบันทึกรายการที่เกิดขึ้นไม่ครบถ้วน หรืออาจจะบันทึกรายการผิดพลาดเพราะเกษตรกรจะบันทึกรายการต่าง ๆ จากความทรงจำ (สุกัญญา คำนวนสฤณี, 2543; นภาพร ลิขิตวงศ์จร, 2550)

5.2.6 ปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือน

เกษตรกรเห็นด้วยกับ “การทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยาก” เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการทำบัญชีครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.40) อาจเป็นเพราะว่า การทำบัญชีครัวเรือนต้องทำการบันทึกบัญชีทุกวันและต้องทำอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดความเบื่อหน่าย (วาริพิน มงคลสมัย, 2551; กิตติ เขียวทอง, 2552)

จากการทดสอบความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคการทำบัญชีครัวเรือนกับเกษตรกรผู้ทำบัญชีและผู้ไม่ทำบัญชีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทุกรายการ (ตารางที่ 4.31) สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรผู้ที่ไม่ทำบัญชีในเขตอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นว่า การทำบัญชีเสียเวลา ความไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป ผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของศุภินัย ตฤณขจี และ นิยะดา วิเศษบริสุทธิ์ (2551)

นอกจากนี้จำนวนของเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีจำนวนลดลง (จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน) อาจเนื่องมาจากวงจรรายได้ของเกษตรกรเป็นไปตามฤดูกาล นั่นคือ เกษตรกรมีการลงทุน (รายจ่าย) ทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ ซึ่งต้องใช้เวลา 3-6 เดือน จึงจะสามารถขายผลผลิตได้ ซึ่งระหว่างนั้นก็ยังมีแต่รายจ่าย เงินสดคงเหลือลดลงทุกวัน (ยิ่งจดเงินสดยิ่งลดลง) ทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย และยกเลิกการจดบันทึกบัญชี หรือถ้าจกก็จะจดแบบไม่ต่อเนื่อง ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้เพื่อการวางแผนและจัดการได้ (กิตติ เขียวทอง, 2552)

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.3.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 ด้านเกษตรกร

- 1) เกษตรกรควรมีสวมุดเล่มเล็ก ๆ ติดตัวสำหรับจกรายการรับ/จ่ายที่เกิดขึ้นระหว่างวัน
- 2) เกษตรกรควรจดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเนื่องให้เป็นกิจวัตรประจำวัน
- 3) เกษตรกรควรใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการช่วยวางแผนทางการเงิน เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและมีเงินเหลือเก็บออม เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน
- 4) เกษตรกรควรเรียนรู้การนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์แก้ไขปัญหานี้สินอย่างจริงจัง

5.3.1.2 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) หน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์และมีการรณรงค์ในการทำบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง
- 2) องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ การฝึกอบรม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง (เกษตรกร และครูอาสา) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการบัญชี รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้สอน (ครูอาสา) ได้ศึกษาหาความรู้ใหม่เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) หน่วยงานของรัฐบาล เช่น ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานบัญชีจังหวัด สำนักงานสหกรณ์การเกษตร ควรมีการส่งเสริมความรู้ให้เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง
- 4) หน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีสิ่งกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือน เช่น จัดให้มีการประกวดสมุดบัญชีครัวเรือน
- 5) สถาบันการศึกษาควรจัดกลุ่มนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้กับเกษตรกร โดยตรงอาจทำเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 5 คน เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร โดย อาจจะแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษา อายุ หรืออาชีพของเกษตรกร

6) หน่วยงานภาครัฐ ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานบัญชีจังหวัด สำนักงานสหกรณ์การเกษตร และโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีช่องทางแก้ไขปัญหาหนี้สิน และควรบูรณาการโครงการบางโครงการร่วมกัน เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

7) เพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาความท้อใจในการบันทึกบัญชีที่มีแต่รายจ่าย (ช่วงที่ยังไม่สามารถขายผลผลิตได้) หน่วยงานภาครัฐ เช่น ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานบัญชีจังหวัด สำนักงานสหกรณ์การเกษตร อาจเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการทำบัญชีจากการบันทึกบัญชีเพื่อทบทวนรายจ่ายของครัวเรือนเป็นการฝึกนิสัยของลูก โดยให้ลูกมีส่วนร่วมในการบันทึกบัญชี ให้ลูกรับรู้รายรับรายจ่ายของครอบครัว เป็นการปลูกฝังให้ลูกรู้จักใช้จ่ายเงิน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอคอกยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ผู้สนใจครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ซึ่งประโยชน์ของการนำผลการศึกษาไปใช้จะมีหลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย จะทำให้ผลการศึกษาที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้นด้วย

2) เนื่องจากเครื่องมือทางการบัญชีที่ช่วยให้ข้อมูลทางการบัญชีเกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา และในการศึกษาครั้งนี้เป็นการใช้ข้อมูลปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษานวัตกรรมทางการบัญชีอื่นเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาที่ได้รับสามารถนำไปใช้กับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ได้ดียิ่งขึ้น

5.4 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ได้มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดขึ้น ดังนี้

1. การแจกแบบสอบถามแบบเจาะจง ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมวิธีการทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว ดังนั้นการแจกแบบสอบถามจึงต้องแจกแบบเจาะจงให้เฉพาะเกษตรกรที่ผ่านการอบรมวิธีการทำบัญชีครัวเรือนมาแล้วเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรบางส่วน หรือไม่สะดวกในการให้ข้อมูล ทำให้ได้ผลช้ากว่ากำหนดเวลาที่คาดหวังไว้

2. ช่วงเวลาในการทำงานของเกษตรกร เกษตรกรทำงานในเวลากลางวัน (เวลา 7.00น. – 17.00 น.) จะว่างจากการทำงานก็เฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น ทำให้ต้องใช้เวลาในการแจกแบบสอบถามไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ เพราะว่าแจกแบบสอบถามแล้วก็รอรับกลับมาในคราวเดียวกัน จึงทำให้แต่ละวันแจกแบบสอบถามได้จำนวนน้อยราย